

МІЖНАРОДНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ЄВРОПЕЙСЬКА МЕДИЧНА ШКОЛА»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інституту «СМШ»
К. М. Назарова І. Ю. Літвінова

_____ 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

Дисципліна: «ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ»

Підготовки: другого (магістерського) рівня
Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 222 «Медицина»

КИЇВ 2021

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-науковий інститут «Європейська медична школа», кафедра клінічних дисциплін курсами внутрішніх хвороб, хірургії, педіатрії, акушерства та гінекології.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Доктор мед. наук професор кафедри клінічних дисциплін з курсами внутрішніх хвороб, хірургії, педіатрії, акушерства та гінекології - Пострелко В.М.

Схвалено на засіданні кафедри клінічних дисциплін курсами внутрішніх хвороб, хірургії, педіатрії, акушерства та гінекології.

Протокол № 4

Від « 7 » листопада 2021 року

Завідувач кафедри

Бабенков Г.Д.

Затверджено на засіданні Вченої ради ННІ «Європейська медична школа»

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2021 року.

ВСТУП

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Навчальна дисципліна «Психіатрія та наркологія»: закладає основи вивчення студентами клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами; забезпечує формування умінь застосовувати знання з психіатрії, наркології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності; закладає основи пізнання лікарем психології хворої людини, формування здорового способу життя та профілактики порушення психічних функцій в процесі життєдіяльності та при різних захворюваннях.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: тестування, письмова або усна відповідь на контрольні питання, розв'язування ситуаційних задач і трактування та оцінка їх результатів, контроль практичних навичок.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється по завершенню вивчення дисципліни іспитом. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою, виставляється за багатобальною шкалою і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Опис навчального плану з дисципліни “ ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ ” для студентів медичного факультету

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них			СРС	Рік навчання, семестр	Вид контролю
	Всього	Аудиторних				
		лекцій	практичних занять			
Загальні питання психіатрії та наркології та загальна психопатологія	18	4	14	-		
Спеціальна (нозологічна) психіатрія	72	6	36	30	5 курс (IX семестр)	Диференційний залік

Аудиторне навантаження – 67.3%, СРС – 33.7%

Предметом вивчення навчальної дисципліни є хворобливі зміни психіки, їх причини, методи лікування, профілактики і реабілітації психічно хворих

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна «Психіатрії та наркології» базується на вивченні студентами основ загальної психології, медичної психології, соціології, анатомії людини та фізіології людини, патоморфології та патофізіології, деонтології в медицині, психології спілкування та інтегрується з цими дисциплінами, та закладає основи вивчення студентами внутрішніх хвороб, педіатрії, хірургії та інших клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію з ними.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психіатрії та наркології» є ознайомлення студентів з основними проблемами психіатрії, наркології на сучасному етапі розбудови суспільства; уміти визначати предмет і завдання психіатрії та наркології, класифікувати психічні розлади та орієнтуватися в питаннях організації психіатричної допомоги.

12. Основними завданнями вивчення дисципліни «психіатрія» є формування системи знань професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності та формування навичок викладання на додипломному етапі навчання фахівців у ВНЗ з діагностики та лікування психічних захворювань та розладів поведінки, що в сукупності готує основу майбутньої професійної діяльності у якості викладача ВНЗ, науковця-дослідника у сфері клінічної медицини.

13. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна «Психіатрії та наркології».

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України другий (магістерський) рівень вищої освіти дисципліна «Психіатрії, наркології» забезпечує набуття студентами наступних

Компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності(ЗК)	
ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК-2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК-3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК-4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК-5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
ЗК-6	Здатність ухвалювати обґрунтовані рішення.
ЗК-7	Здатність працювати в команді.
ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК-11	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК-12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
ЗК-13	Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.
ЗК-15	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Фахові компетентності(ФК)	
ФК-1	Навички опитування та клінічного обстеження пацієнта.
ФК-2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
ФК-3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
ФК-4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань
ФК-5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні захворювань.
ФК-6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань
ФК-7	Здатність до діагностування невідкладних станів.
ФК-8	Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги.
ФК-9	Навички надання екстреної медичної допомоги
ФК-11	Навички виконання медичних маніпуляцій.
ФК-15	Здатність до визначення тактики ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду.
ФК-16	Здатність до проведення експертизи працездатності.
ФК-17	Здатність до ведення медичної документації.
ФК-22	Здатність інтерпретувати біохімічні, лабораторні, функціональні результати обстеження ,розуміючи взаємозв'язок між ними, як невід'ємної частини для встановлення остаточного клінічного діагнозу.
Програмні результати навчання(ПРН)	
ПРН-1	Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя.
ПРН-2	Оцінювати інформацію щодо діагнозу, застосовуючи стандартну процедуру на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень (за списком 4).
ПРН-3	Виділяти провідний клінічний симптом або синдром (за списком 1). Встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання (за списком 2). Призначати лабораторне та/або

	інструментальне обстеження хворого (за списком 4). Здійснювати диференціальну діагностику захворювань (за списком 2). Встановлювати попередній клінічний діагноз (за списком 2).
ПРН-4	Визначати необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні захворювання (за списком 2).
ПРН-5	Визначати необхідне лікувальне харчування при лікуванні захворювання (за списком 2).
ПРН-6	Визначати принципи та характер лікування (консервативне, оперативне) захворювання (за списком 2).
ПРН-7	Встановлювати діагноз (за списком 3).
ПРН-8	Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 3).
ПРН-9	Надавати екстрену медичну допомогу на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 3).
ПРН-12	Формувати серед закріпленого контингенту населення диспансерні групи хворих; групи здорових людей, що підлягають диспансерному нагляду. Здійснювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів в межах первинної медико-санітарної допомоги населенню. Здійснювати систему заходів первинної профілактики в межах первинної медико-санітарної допомоги населенню. Організувати проведення серед закріпленого контингенту населення заходів вторинної та третинної профілактики.
ПРН-13	Планувати заходи для запобігання розповсюдження інфекційних хвороб (за списком 2). Проводити виявлення і ранню діагностику інфекційних захворювань (за списком 2); первинні протиепідемічні заходи в осередку інфекційної хвороби.
ПРН-14	Визначати джерело та/або місце знаходження потрібної інформації залежно від її типу; отримувати необхідну інформацію з визначеного джерела; обробляти та проаналізувати отриману інформацію.
ПРН-16	Готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність; вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення державною мовою.
ПРН-23	Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
ПРН-24	Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
ПРН-25	Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
ПРН-26	Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години 3 кредити ЄКТС.

Програма дисципліни «Психіатрія та наркологія» складається з 2 змістових модулів.

Змістовий модуль 1.

Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія.

Тема 1. Предмет, завдання. Особливості структури психіатричної служби в Україні. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.

Тема 2. Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних розладів.

Порушення сфер відчуття та сприйняття.

Тема 3. Порушення когнітивних функцій: пам'яті, уваги, мислення та інтелекту.

Тема 4. Порушення емоційної та вольової сфер. Психомоторні порушення.

Тема 5. Порушення свідомості та самосвідомості. Основні психопатологічні синдроми.

Змістовий модуль 2.

Нозології та невідкладні стани.

Тема 6. Шизофренія.

Тема 7. Афективні розлади

Тема 8. Епілепсія

Тема 9. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю..

Тема 10. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин..

Тема 11. Загальна характеристика органічних (включаючи симптоматичні) психічних розладів.

Психічні порушення у старечому віці. Психічні порушення у хворих при соматичних розладах.

Тема 12. Психічні порушення при інфекційних захворюваннях та ЧМТ.

Психічні порушення внаслідок екологічно несприятливих впливів.

Тема 13. Психогенії. . Соматоформні та психосоматичні розлади. Неврози. Невротична реакція.

Тема 14. Реактивні психози. Посттравматичний стресовий розлад

Тема 15. Розумова відсталість та затримка психологічного розвитку. Ранній дитячий аутизм. Розлади поведінки у дітей та підлітків. Гіперкінетичні розлади.

Тема 16. Розлади особистості. Розлади соціальної поведінки.

Тема 17. Невідкладні станів в психіатрії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	л	практ.	сам.р.

Модуль 1. Психіатрія та наркологія				
Змістовий модуль 1. Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія				
1. Предмет, завдання. Особливості структури психіатричної служби в Україні. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів	3		3	-
2. Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних розладів. Порушення сфер відчуття та сприйняття. Порушення когнітивних функцій: пам'яті, уваги, мислення та інтелекту.	5	1	4	-
3.Порушення емоційної та вольової сфер. Психомоторні порушення	4	1	3	-
4.Порушення свідомості та самосвідомості. Основні психопатологічні синдроми.	4	1	3	-

Змістовий модуль 2. Нозології та невідкладні стани.				
5. Шизофренія.	5	1	4	-
6. Афективні розлади. Епілепсія	6	2	4	-
7. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю.	10	1	3	6
8. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.	10	1	3	6
9. Загальна характеристика органічних (включаючи симптоматичні) психічних розладів. Психічні порушення у старечому віці. Психічні порушення у хворих при соматичних розладах	10		4	6
10. Психічні порушення при інфекційних захворюваннях та ЧМТ. Психічні порушення внаслідок екологічно несприятливих впливів.	10		4	6
11. Психогеній. Соматоформні та психосоматичні розлади. Неврози. Невротична реакція	4	-	4	-
12. Реактивні психози. Посттравматичний стресовий розлад.	5	1	4	-
13. Розумова відсталість та затримка психологічного розвитку. Ранній дитячий аутизм. Розлади поведінки у дітей та підлітків. Гіперкінетичні розлади.	9		3	6
14. Розлади особистості. Розлади соціальної поведінки. Невідкладні станів в психіатрії.	5	1	4	
Усього	90	10	50	30

4. Теми лекцій

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія	
1	Предмет та завдання психіатрії. Поняття про психічні розлади та їх розповсюдженість. Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуття та сприйняття та когнітивної сфери: мислення та інтелекту, пам'яті і уваги.	2

2.	Порушення емоційно-вольової сфери. Порушення сфери свідомості та самосвідомості. Основні психопатологічні синдроми.	2
	Змістовий модуль 2. Нозології та невідкладні стани.	
3.	Ендогенні психічні розлади: шизофренія та розлади шизофренічного спектру та афективні розлади. Етіологічні чинники, основні гіпотези патогенезу. Клінічні форми та типи перебігу. Загальні принципи лікування. Демонстрація хворих	2
4.	Загальна характеристика органічних психічних розладів. Психічні порушення у хворих при соматичних, ендокринних та судинних захворюваннях. Медичні та соціальні проблеми вживання психоактивних речовин. Демонстрація хворих.	2
5.	Загальна характеристика психогенних розладів та їх класифікація. Постравматичний стресовий розлад. Гострі та затяжні реактивні стани. Розлади особистості.	2
	РАЗОМ	10

5. Теми практичних занять

№	Тема	кількість годин
1.	Предмет, завдання психіатрії та наркології. Особливості структури психіатричної служби в Україні. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.	3
2.	Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних розладів. Порушення сфер відчуття та сприйняття. Порушення когнітивних функцій: пам'яті, уваги, мислення та інтелекту.	4
3.	Порушення емоційної та вольової сфер. Психомоторні порушення.	3
4.	Порушення свідомості та самосвідомості. Основні психопатологічні синдроми. Колоквіум по психопатології.	3
5.	Шизофренія. Етіологія, патогенез. Преморбідні прояви. Основні клінічні симптоми. Шизотипальні та маячні розлади. Клінічні форми та типи перебігу. Лікування та реабілітація хворих на шизофренію.	4
6.	Афективні розлади. Клінічні форми та типи перебігу. Вікові особливості афективних розладів. Принципи терапії та профілактики. Епілепсія. Етіологія та патогенез. Класифікація. Клінічна характеристика пароксизмів. Епілептичні психози, розвиток особистості за епілептичним типом. Діагностичні критерії епілепсії. Лікування. Невідкладна допомога при епілептичному статусі	4

7.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю.	3
8.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.	3
9.	Загальна характеристика органічних (включаючи симптоматичні) психічних розладів. Психічні порушення у старечому віці. Психічні порушення у хворих при соматичних, ендокринних та судинних захворюваннях.	4
10.	Психічні порушення при інфекційних захворюваннях та ЧМТ. Психічні порушення внаслідок екологічно несприятливих впливів.	4
11.	Визначення поняття психогеній. Етіологія та патогенез психогенній. Соматоформні та психосоматичні розлади. Неврози. Етіологія, патогенез. Розподіл за клінічною картиною, перебігом. Невротична реакція. Принципи лікування.	4
12.	Гострі та затяжні реактивні психози. Посттравматичний стресовий розлад. Основні діагностичні критерії та форми ПТСР. Медикаментозна та психотерапевтична допомога	4
13.	Розумова відсталість та затримка психологічного розвитку. Етіологія, патогенез, клінічні прояви. Ранній дитячий аутизм. Етіологія та епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Розлади поведінки у дітей та підлітків. Гіперкінетичні розлади. Етіологія, патогенез. Клінічні прояви. Лікування, психотерапевтична корекція.	3
14.	Розлади особистості. Етіологія та патогенез. Клінічні форми. Розлади соціальної поведінки. Клініка та лікування невідкладних станів в психіатрії.	4
Разом		50

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

№	ТЕМА	Кількість год
	<i>Органічні (в тому числі симптоматичні) психічні розлади. Екологічна психіатрія.</i>	6
1	<i>Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	
	<i>Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них</i>	6
2	<i>Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	6
	<i>Психогенні психічні захворювання</i>	
3	<i>Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	6
	<i>Поліетіологічні психічні захворювання</i>	
4	<i>Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	6
	<i>Розлади зрілої особистості та поведінки у дорослих. Розумова відсталість. Порушення психологічного розвитку. Поведінкові розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці.</i>	
5	Підготовка до іспиту	6
	Разом СРС	30

7. Індивідуальні завдання .

Непередбачені навчальним планом.

8. Завдання для самостійної роботи

Передбачається вивчення додаткових питань для самостійного опрацювання, які не входять до плану аудиторних занять і забезпечують поглиблене вивчення студентами тем в процесі підготовки до практичних занять:

1. Місце психіатрії серед клінічних дисциплін. Основні критерії психічного здоров'я.
2. Предмет і завдання психіатрії та наркології.
3. Основні розділи сучасної психіатрії.
4. Основні етапи розвитку психіатрії. Досягнення вітчизняних вчених.
5. Структура психіатричної та наркологічної допомоги, психіатричної лікарні та диспансеру.
6. Етіопатогенез та перебіг психічних захворювання.
7. Алгоритм діагностичного процесу в психіатрії. Методи обстеження психічно хворих.
8. Принципи догляду та спостереження за психічно хворими.
9. Перша та невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, абсолютні та відносні показання до госпіталізації. Примусова госпіталізація психічно хворих.
10. Диференційна діагностика невідкладних станів в психіатрії: серотоніновий синдром, злякисний нейрорептичний синдром, злякисна гіпертермія, фебрильна шизофренія, холінолітичний делірій, агранулоцитоз.
11. Методи та правила утримання психічно хворих.
12. Особливості транспортування хворих, які знаходяться в стані збудження.
13. Поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання.
14. Поняття про психотичний, непсихотичний та дефектно-органічний реєстр-синдром.
15. Класифікація психічних розладів (синдромологічна та нозологічна).
16. Деонтологічні принципи в психіатрії та наркології.

17. Організація лікарняної психіатричної допомоги, принципи амбулаторної та стаціонарної допомоги психічно хворим.
18. Десять принципів ВООЗ стосовно захисту прав психічно хворих.
19. Правові принципи психіатричної допомоги. Сучасна концепція охорони психічного здоров'я в Україні.
20. Нозологічний та синдромологічний принципи підходу до психічних захворювань згідно МКХ-10.
21. Класифікація та визначення порушень відчуття: гіперестезії, гіпестезії, анестезії та сенестопатії.
22. Класифікація та визначення порушень сприйняття: ілюзії, психосенсорні розлади, галюцинації. Клінічна характеристика та диференційна діагностика істинних та псевдогалюцинацій.
23. Синдроми порушень відчуття та сприйняття: синдром галюцинозу, синдром порушення схеми тіла, деперсоналізація, дереалізація.
24. Порівняльно-вікові особливості та методи виявлення розладів відчуття, сприйняття та уявлення.
25. Патолофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів відчуття, сприйняття та уявлення.
26. Класифікація та визначення порушень пам'яті: гіпермнезія, гіпомнезія, амнезія, парамнезії, порушення процесу впізнання.
27. Класифікація та визначення порушень інтелекту.
28. Методи виявлення розладів інтелекту.
29. Дефектно-органічні синдроми: психоорганічний, Корсаківський амнестичний, лобний
30. Методи виявлення розладів пам'яті.
31. Поняття про мислення та його основні категорії. Класифікація та визначення порушень мислення: порушення утворення понять, порушення темпу мислення, порушення форми мислення, порушення змісту мислення.
32. Основні фабули маячіння та їх клінічні варіанти.
33. Розлади мови; обумовлені психічними розладами (порушення за темпом, за дикцією, порушення граматичного порядку і змісту висловлювань).
34. Синдроми порушень мислення: параноїдний синдром, синдром Кандинського-Клерамбо, паранойяльний синдром, парафренний синдром, синдром Котара.
35. Методи виявлення розладів мислення.
36. Класифікація та визначення порушень емоцій: порушення сили емоцій, порушення рухомості емоцій, порушення адекватності емоцій.
37. Синдроми порушення емоцій: депресивний синдром.
38. Синдроми порушення емоцій: маніакальний синдром.
39. Порівняльна характеристика маніакального, депресивного та апато-абулічного синдромів.
40. Порівняльно-вікові особливості депресивного та маніакального синдромів.
41. Види афектів. Диференційна діагностика фізіологічного та патологічного афектів. Особливості проведення судово-психіатричної експертизи при скоєнні делікту в стані патологічного афекту.
42. Класифікація та визначення порушень ефекторно-вольової сфери: розлади потягів, розлади вольової активності. Компоненти вольового акту.
43. Патологія на рівні інтелектуальної компоненти вольового акту.
44. Варіанти патології реалізації вольового зусилля.
45. Синдроми рухових розладів.
46. Вікові особливості ефекторно-вольових порушень.
47. Класифікація та визначення розладів свідомості: непсихотичні (непродуктивні) форми свідомості.
48. Психотичні (продуктивні) форми розладів свідомості, що супроводжуються маячінням, галюцинаціями.
49. Непсихотичні межові синдроми: астеничний, апато-абулічний, невротичні та неврозоподібні, психопатичні і психопатоподібні.
50. Особливості догляду, спостереження, транспортування хворих із порушенням свідомості.
51. Типи дефектів: апато-абулічний, астеничний, неврозоподібний, психопатоподібний, псевдоорганічний, тимопатичний, гіперстенічний, аутистичний, галюцинаторний,

- параноїдний, дефект з монотонною гіперактивністю.
52. Варіанти психічного дефекту: вроджений (дебільність, імбецильність та ідіотія) та набутий (з ведучими особистісними, інтелектуальними та особистісно-інтелектуальними розладами).
 53. Типи перебігу біполярного афективного розладу.
 54. Маніакальна фаза біполярного афективного розладу.
 55. Депресивна фаза біполярного афективного розладу.
 56. Циклотимія, дистимія. Масковані депресії.
 57. Сомато-вегетативні прояви в клінічному перебігу БАР.
 58. Принципи терапії хворих на афективні розлади.
 59. Основні симптоми шизофренії.
 60. Основні форми шизофренії.
 61. Факультативні прояви шизофренії.
 62. Параноїдна форма шизофренії.
 63. Кататонічна форма шизофренії.
 64. Проста форма шизофренії.
 65. Гебефренічна форма шизофренії.
 66. Типи перебігу шизофренії.
 67. Шизоафективний та шизотиповий розлад.
 68. Шизофренічне недоумство.
 69. Основні клінічні прояви шизофренії.
 70. Дебюти шизофренії.
 71. Принципи терапії шизофренії.
 72. Основні клінічні прояви епілепсії. Класифікація епілепсії. Пароксизм, його характеристика.
 73. Первинна (генуїнна) та вторинна (симптоматична) епілепсія.
 74. Тоніко-клонічний судомний напад, допомога хворому.
 75. Епілептичний статус. Невідкладна допомога при епістатусі.
 76. Епілептичні психози.
 77. Зміни особистості у хворих на епілепсію.
 78. Диференційна діагностика епілептичного та істеричного нападу.
 79. Принципи вибору антиконвульсантів при терапії хворих на епілепсію.
 80. Психічні розлади при травматичних ураженнях головного мозку.
 81. Психічні розлади гострого періоду черепно-мозкової травми, їх лікування та профілактика
 82. Психічні розлади віддаленого періоду черепно-мозкової травми, їх лікування та профілактика.
 83. Пізні травматичні психози, їх диференційна діагностика та лікування.
 84. Особливості психічних порушень, які викликані екологічно несприятливими факторами.
 85. Основні клінічні форми соматогенних психозів.
 86. Психічні розлади при вагітності, у післяпологовому та лактаційному періодах.
 87. Особливості психічних розладів при ендокринних захворюваннях.
 88. Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики психічних захворювань при ендокринних та соматичних захворювань.
 89. Класифікація психічних порушень при гострих та хронічних інфекціях.
 90. Особливості психічних порушень при сифілісі мозку, прогресивному паралічі.
 91. Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих.
 92. Принципи лікування психічних розладів при гострих та хронічних інфекціях.
 93. Психічні порушення при патології судин головного мозку.
 94. Діагностичні критерії судинних психозів. Особливості судинної деменції.
 95. Принципи профілактики, лікування, експертизи у хворих з патологією головного мозку.
 96. Загальна характеристика та класифікація психічної патології похилого та старечого віку.
 97. Сенильні та пресенильні психози.
 98. Лікування та профілактика психічних порушень в похилому та старечому віці.
 99. Диференційно-діагностичні ознаки захворювань, що призводять до недоумства в похилому та старечому віці.

100. Алкоголізм, класифікація, клінічні ознаки, стадії.
101. Характерологічні зміни особистості при алкоголізмі.
102. Гострі та хронічні алкогольні психози.
103. Принципи лікування алкогольних психозів.
104. Алкогольний делірій.
105. Алкогольний галюциноз.
106. Алкогольний параноїд.
107. Методи лікування алкоголізму.
108. Психічні та поведінкові розлади та психози внаслідок вживання опіатів, гашишу.
109. Психічні та поведінкові розлади та психози внаслідок токсикоманій.
110. Поняття психогенного розладу. Класифікація психогеній.
111. Визначення понять: емоційно-стресова реакція, адаптаційна реакції, неврози.
112. . Клінічна картина неврастенії.
113. Класифікація та клінічна картина тривожних розладів.
114. Клінічна картина обсесивно-компульсивного розладу.
115. Клінічна картина дисоціативних розладів.
116. Депресивні невротичні розлади.
117. Класифікація, клінічна картина та лікування соматоформних розладів.
118. Лікування та профілактика неврозів.
119. Реактивні психози: загальні клінічні ознаки, критерії Ясперса.
120. Гострі реактивні психози.
121. Затяжні реактивні психози.
122. Лікування реактивних психозів.
123. Визначення поняття посттравматичного стресового розладу, клінічні особливості.
124. Профілактика та лікування посттравматичного стресового розладу.
125. Психопатії – визначення поняття, основні клінічні ознаки, форми, вікові особливості.
126. Клінічні варіанти декомпенсації при психопатіях.
127. Принципи лікування, профілактики, експертизи психопатій.
128. Патохарактерологічний розвиток особистості, його відмінність від психопатії.
Клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика. Лікувальні заходи.
129. Олігофренія. Класифікація. Ступені та клінічні форми олігофренії.
130. Клінічна характеристика синдромів спадкових форм олігофренії
131. . Принципи лікування олігофреній. Соціально-трудова реабілітація. Профілактичні заходи. Експертиза розумової відсталості.
132. Визначення поняття «дитячий аутизм». Клінічні прояви. Перебіг, прогноз, лікування.
133. Визначення поняття «синдром дефіциту уваги з гіперактивністю». Клінічні прояви. Діагностика та диференційна діагностика. Лікування гіперкінетичних та поведінкових розладів.
134. Основи нейрогенезу при когнітивних розладах.
135. Класифікація нейропірамідних синдромів за локалізацією та клінічною структурою.
136. Симптоматика локальних ушкоджень мозку.
137. Клінічні особливості психопатологічних синдромів і станів при вибіркового ураженні правої та лівої півкуль головного мозку.
138. Поняття про купіруючу, підтримуючу та протирецидивну терапію.
139. Боротьба з терапевтичною резистентністю.
140. Класифікація психотропних засобів.
141. Транквілізатори.
142. Нейролептики. Основні покази до призначення нейролептиків.
143. Антидепресанти.
144. Ноотропи.
145. Нормотиміки.
146. Психостимулятори.
147. Ускладнення нейролептичної терапії.
148. Лікування гострого нейролептичного синдрому.

149. Ускладнення терапії антидепресантами.
150. Засоби корекції побічної дії нейролептиків.
151. Лікування маніакального збудження.
152. Лікування депресивного збудження.
153. Лікування кататонічного збудження
154. Лікування галюцинаторно-маячного збудження.
155. Лікування психогенного збудження.
156. Лікування епілептичного збудження.
157. Лікування депресивного ступору.
158. Лікування гебефренічного збудження.
159. Невідкладна допомога при алкогольному отруєнні.
160. Невідкладна допомога при відмові від їжі.
161. Методи психотерапії та соціотерапії.
162. Захисні механізми в поведінці людини.
163. Психогігієна та психопрофілактика.
164. Основні принципи та етапи реабілітації психічно хворих.

9. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- За домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- демонстрація пацієнта з подальшим обговоренням
- реферативні виступи;
- тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Кількість балів за дисципліну розглядається як сумарний бал, що включає поточну успішність, додаткові бали за виконання індивідуальної роботи, та бал за підсумковий контроль

10. Методи контролю

Усний, письмовий, програмований контроль.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Диференційний залік – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни.

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Для дисциплін формою підсумкового контролю яких є екзамен (диференційований залік):

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до диференційованого заліку становить 120 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до диференційованого заліку становить 72 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 120}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються диференційним заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	4.45	107	3.91	94	3.37	81
4.95	119	4.41	106	3.87	93	3.33	80

4.91	118	4.37	105	3.83	92	3.29	79
4.87	117	4.33	104	3.79	91	3.25	78
4.83	116	4.29	103	3.74	90	3.2	77
4.79	115	4.25	102	3.7	89	3.16	76
4.75	114	4.2	101	3.66	88	3.12	75
4.7	113	4.16	100	3.62	87	3.08	74
4.66	112	4.12	99	3.58	86	3.04	73
4.62	111	4.08	98	3.54	85	3	72
4.58	110	4.04	97	3.49	84	Менше 3	Недос- татньо
4.54	109	3.99	96	3.45	83	-	-
4.5	108	3.95	95	3.41	82	-	-

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при складанні диференційного заліку становить 80.

Мінімальна кількість балів при складанні диференційного заліку - не менше 48.

Оцінка з дисципліни, яка завершується диференційним заліком визначається, як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 72) та балів за диференційний залік (не менше 48).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок „A”, „B”, „C”, „D”, „E” проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки FX, F («2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою FX після перескладання автоматично отримують бал „E”.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
160-179	B	добре	
150-159	C		
130-149	D	задовільно	
120-129	E		
50-119	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-49	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12.Методичне забезпечення

1. Плани практичних занять та конкретні цілі
2. Конспект лекцій
2. Завдання для самостійної роботи студентів
3. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.
4. Перелік практичних навичок до іспиту.
5. Перелік практичних навичок, що підлягають обов'язковій перевірці при підсумковому занятті

Перелік практичних навичок, що підлягають обов'язковій перевірці при підсумковому занятті

№ п/п	Назва практичних навичок.
1.	Провести клінічне обстеження хворого та описати психічний статус.
2.	Визначити психотичний чи непсихотичний рівень психічного порушення у хворого.
3.	Визначити наявність у хворого показань для невідкладної госпіталізації.
4.	Визначити наявність у хворого показань для невідкладної госпіталізації.
5.	Визначити рівень соціальної небезпеки, ризик аутоагресії психічно хворого.
6.	Проаналізувати дані клінічного та параклінічного дослідження та поставити попередній діагноз психічного або психосоматичного розладу.
7.	Вирішити клінічну задачу з діагностування та надання невідкладної допомоги (при психомоторному збудженні, при епілептичному статусі, ускладненнях лікування психотропними препаратами, відмові від їжі, ступорі)
8.	Вирішити клінічну задачу з визначення тактики ведення хворого з психічним розладом або з узалежненням.
9.	Скласти виважене заключення з попереднім діагнозом і дати направлення на консультацію до лікаря-психіатра.
10.	Призначити один із адекватних стану хворого психотропних препаратів у дозах, відповідних до віку хворого.
11.	Дати рекомендації родичам хворого з догляду.

Перелік теоретичних питань до диференційного заліку з психіатрії:

1. Загальні питання психіатрії

- Предмет психіатрії та наркології
- Завдання психіатрії та наркології
- Основні етапи розвитку психіатрії.
- Досягнення вітчизняних вчених
- Структура психіатричної та наркологічної допомоги, психіатричної лікарні й диспансеру.
- Принципи догляду за психічно хворими.
- Основні фактори етіології психічних розладів
- Основні патогенетичні механізми психічної патології
- Правові принципи психіатричної допомоги. Сучасна концепція охорони психічного здоров'я в Україні.
- Роль лікаря соматичного профілю в наданні медичної допомоги хворим із симптоматичними психічними порушеннями.
- Перша і невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, основні показання до госпіталізації.
- Амбулаторне лікування хворих із різними захворюваннями, підтримуюча терапія, особливості її організації, її значення для охорони здоров'я.
- Проблеми реадптації і реабілітації психічно хворих.
- Методика клініко-психопатологічного дослідження.
- Метод психоаналізу та психодинамічного спостереження.
- Особливості психіатричної документації
- Значення параклінічних методів у психіатричній діагностиці.
- Поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання.
- Синдромологічна та нозологічна класифікація психічної патології
- Характеристика реєстрів психічних розладів.
- Принципи та методи лікування психічних захворювань та розладів.
- Принципи та методи соціально-трудової реабілітації психічно хворих та профілактики психічних захворювань
- Принципи та методи трудової, військової та судово-психіатричної експертизи

2. Загальна психопатологія.

- Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів відчуттів, сприймань та уявлень
- Класифікація та визначання порушень відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії.
- Класифікація та визначання порушень сприймань: ілюзії, психосенсорні розлади, галюцинації.
- Вікові особливості розладів відчуттів, сприймань та уявлень.
- Способи виявлення розладів відчуттів, сприймань та уявлень.
- Класифікація та визначення порушень пам'яті
- Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів пам'яті.
- Способи виявлення розладів пам'яті.
- Класифікація та визначення порушень мислення та інтелекту
- Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів мислення та інтелекту.
- Способи виявлення розладів мислення та інтелекту.
- Класифікація та визначення порушень емоцій
- Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів емоцій.
- Способи виявлення розладів емоцій.
- Класифікація та визначення порушень ефекторної сфери
- Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів ефекторної сфери.
- Способи виявлення розладів ефекторної сфери.
- Вікові особливості ефекторних порушень.
- Синдроми пригнічення та потьмарення свідомості
- Особливості догляду, спостереження, транспортування хворих із порушенням свідомості.

- Методи визначення стану свідомості та його порушень.
- Межові неспсихотичні синдроми: астеничний, невротичні (неврастенічний, обсесивно-фобічний, дисморфофобічний, істеричний), депресивні, іпохондричні, соматоформні.
- Психотичні синдроми: депресивні, маніакальні, параноїдні, параноїяльні, дисморфоманічні, кататонічні, гебефренічні, деліріозні, онейроїдні, аментивні, астеничної сплутаності свідомості, сутінкового стану свідомості, галюциноза.
- Дефектно-органічні синдроми: психоорганічні, Корсаковській амнестичний, олігофренії, деменції, психічного маразма.
- Основні психопатологічні синдроми дитячого віку: невропатії, дитячого аутизма, гіпердинамічний, дитячих патологічних страхів, , нервової анорексії, інфантилізму.
- Значення діагностики психопатологічного синдрому для вибору метода невідкладної терапії та наступного обстеження хворого.

3. Органічні (в тому числі симптоматичні) психічні розлади. Екологічна психіатрія.

- Основні клінічні форми соматогенних психозів.
- Психічні розлади при вагітності, у післяпологовому та лактаційному періодах.
- Психічні розлади при пухлинах головного мозку.
- Психічні розлади при пухлинах поза мозковою локалізацією.
- Особливості психічних розладів при ендокринних захворюваннях.
- Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики психічних розладів при ендокринних та соматичних захворюваннях.
- Класифікація психічних порушень при гострих та хронічних інфекціях.
- Особливості психічних порушень при сифілісі мозку, прогресивному паралічі.
- Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих.
- Принципи лікування психічних розладів при гострих і хронічних інфекціях.
- Психічні порушення у гострому періоді черепно-мозкової травми, їх лікування та профілактика.
- Психічні порушення у пізньому періоді травматичної хвороби.
- Резидуально-органічні наслідки черепно-мозкових травм.
- Пізні травматичні психози, їх диференційна діагностика та лікування.
- Клінічні особливості психічних розладів при гострих отруєннях атропіном, акрихіном, камфорою.
- Клінічні особливості психічних розладів при гострих отруєннях препаратами бромом, стероїдними гормонами, психотропними препаратами.
- Клінічні особливості психічних розладів при гострих і хронічних інтоксикаціях чадним газом, речовинами, що містять фосфор, ртуть, миш'як, свинець, тетраетил свинець, нафтопродукти.
- Клінічні особливості психічних розладів при гострих та хронічних інтоксикаціях хлорофосом, антифризом, нітратами, дефоліантами.
- Особливості психічних порушень, які викликані екологічно несприятливими факторами.
- Профілактика та лікування психічних порушень у разі промислових, побутових, лікарських інтоксикацій і внаслідок екологічно несприятливих впливів.
- Гостра і хронічна променева хвороба, її психоневрологічні прояви.
- Пострадіаційні психічні розлади: реактивні та органічні.
- Особливості терапії, соціальної реабілітації та експертизи пострадіаційних захворювань.

4. Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та залежності від них

- Поняття, психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності.
- Поняття великого наркоманічного синдрому.
- Особливості і перебіг наркологічних захворювань по фазах.
- Вплив алкоголю на вищу нервову діяльність людини.
- Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, індивідуальні особливості, діагностика, надання медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях.
- Патологічне алкогольне сп'яніння, діагностика, судово-психіатрична експертиза.
- Алкоголізм, його критерії, наркоманічний синдром при алкоголізмі.

- Діагностика алкогольного абстинентного стану, медична допомога.
- Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості.
- Гострі металкогольні психози: діагностика початкових проявів, попередження подальшого розвитку, лікування.
- Затяжні металкогольні психози.
- Алкогольні енцефалопатії.
- Принципи лікування алкогольних психозів.
- Організація наркологічної допомоги.
- Методи лікування алкоголізму.
- Профілактика алкоголізму та його рецидивів.
- Медичний, соціальний і правовий критерії наркотичних речовин.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання опіатів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання канабіоїдів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання седативних та снодійних препаратів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання кокаїну та інших психостимуляторів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання галюциногенів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок вживання літких розчинників.
- Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання нікотину.
- Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання кофеїн вміщуючі продуктів.
- Психічні, поведінкові розлади та психози внаслідок одночасного вживання декількох наркотичних речовин та використання інших психоактивних речовин.
- Вікові особливості наркоманій і токсикоманій.

5. Психогенні психічні захворювання

- Поняття психогенного розладу
- Етіологічні та патогенетичні фактори психогенних розладів
- Класифікація психогеній.
- Визначення понять емоційно-стресова, адаптаційна реакції, неврози.
- Клінічна картина неврастенії.
- Класифікація та клінічна картина тривожних розладів.
- Клінічна картина obsesивно-компульсивного розладу.
- Клінічна картина дисоціативних розладів
- Депресивні невротичні розлади.
- Моносимптомні неврози у дітей.
- Класифікація, клінічна картина та лікування соматоформних розладів
- Лікування та профілактика неврозів.
- Реактивні психози: загальні клінічні ознаки, критерії Ясперса.
- Гострі реактивні психози.
- Затяжні реактивні психози.
- Терапія реактивних психозів.
- Експертиза, профілактика, реабілітація при реактивних психозах.
- Визначення поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР).
- Клінічні особливості ПТСР.
- Профілактика та лікування ПТСР.

6. Поліетіологічні психічні захворювання

- Визначення поняття шизофренія.
- Причини шизофренії.
- Основні ознаки шизофренії.
- Основні клінічні форми шизофренії,
- Типи перебігу шизофренії.

- Кінцевий стан шизофренії. Поняття про ремісію та дефект.
- Принципи терапії шизофренії
- Клінічна картина маніакально-депресивного психозу. Циклотимія.
- Масковані депресії.
- Особливості афективних розладів у дітей і підлітків.
- Принципи терапії хворих на афективні розлади.
- Суїцидальна поведінка при психічних захворюваннях та у психічно здорових осіб.
- Антисуїцидальна терапія. Психопрофілактика суїцидальної поведінки.
- Первинна (генуїнна) та вторинна (симптоматична) епілепсія. Пароксизм, його клінічна характеристика.
- Класифікація пароксизмальних проявів. Тоніко-клонічний судомний припадок, допомога хворому.
- Епілептичний статус і лікувальні заходи щодо виведення хворого з цього стану.
- Принципи терапії хворих на епілепсію.

7. Розлади зрілої особистості та поведінки у дорослих. Розумова відсталість. Порушення психологічного розвитку. Поведінкові розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці.

- Розлади особистості та поведінки у дорослих, фактори, що сприяють їх розвитку.
- Причини олігофренії та класифікація за етіологічними ознаками. Принципи терапії, корекції, експертизи, реабілітації при олігофреніях. Організація навчально-виховного та трудового процесу при олігофренії.
- Клінічні форми олігофренії. Сомато-неврологічні прояви олігофренії.
- Принципи терапії, корекції, експертизи, реабілітації при олігофреніях. Організація навчально-виховного та трудового процесу при олігофренії.
- Психофізичний інфантизм. Межова розумова відсталість.
- Клінічні варіанти психопатії та акцентуацій характеру. Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики розладів особистості та поведінки у дорослих.
- Визначення поняття ранній дитячий та атиповий аутизм. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування. Принципи корекції та реабілітації.
- Гіперкінетичні розлади у дітей та підлітків. Розлади соціальної поведінки. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви. Принципи медико-педагогічної корекції, соціальної реабілітації.

14. Рекомендована література:

Основна

1. Психіатрія і наркологія: підручник / Г.Т. Сонник, О.К. Напреєнко, П86 А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Н.Ю. Напреєнко ; за ред. О.К. Напреєнка. — 3-є вид., випр. — К. : ВСВ «Медицина», 2017. — 424 с.
2. Психіатрія і наркологія : підручник / О. К. Напреєнко, М. І. Винник, І. Й. Влох, О. З. Голубков, О. А. Двірський; ред.: О. К. Напреєнко. - К. : Медицина, 2011. - 527 с. - Бібліогр.: с. 501-504 - укр.
3. Влох І.Й., Кулик Б.В., Білобровка Р.І., Панас А.Р., Гуль А.Л., Петрина Н.Ю., Рахман Л.В. Довідник з психофармакології для студентів медичних вузів, Львів – 2006. – 56с.
4. Навчальний посібник з наркології / за ред. д. мед. н. Влох Ірини Йосипівни. – Львів. – 2007. – 70с.

Допоміжна

1. В. Д. Мішиєв, І.К. Сосін, М.О. Овчаренко, О.А. Єршова. Наркологія: актуальні питання./Львів: Медицина світу, - 2010. – 280с.
2. Наркологія: Національний підручник (під редакцією Сосіна І.К., Чуєва Ю.Ф.). – Харків: Видавництво «Колегіум». – 2014. – 1500 с.
3. Невідкладні стани. Підручник. Вид. четверте, доп. та пер. / За редакцією проф. М.С.Регеди – Львів: Магнолія, 2008. – 835 с.

4. Чабан О.С. Невідкладна допомога в психіатрії та наркології. Посібник / О.С.Чабан, О.О.Хаустова, Я.М.Несторович. – К.: Мед книга, 2010. – 128 с.
5. Мішиєв В. Д. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів: клініка, діагностика, терапія. – Львів: Видавництво Мс, 2005. – 200 с.
6. Невротичні, соматоформні розлади та стрес/ Носов С. Г., Мамчур А. И., Малишко Т. В., та ін. Навч. Посіб./ За ред. Проф. Л.М. Юр'євої. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2006. – 116 с.
7. Психіатрія: Курс лекцій: Навч. посібник / В. С. Бітенський, П. І. Горячев, Е. В. Мельник та ін.; За ред. В. С. Бітенського. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2004. — 354 с. (Б-ка студента-медика).
8. Гавенко В.Л. Основні органічні захворювання головного мозку: навч. посібник / В.Л. Гавенко, І.А. Григорова, Г.О. Самардакова (та ін.); за заг. ред. В.Л. Гавенка, І.А. Григорової. – Харків : НТУ «ХП», 2008. – 228 с. ISBN 978-966-593-674-9
9. Судова психіатрія: Навч. Посіб./ С. В. Жабокрицький, А. П. Чуприков. – К.: МАУП, 2004. – 176 с. – Бібліогр.: С. 169-170.
10. Стрес і людина: медико-психологічна допомога при стресових розладах: метод. посіб./ за ред.. Пінчук І.Я., Бабова К.Д., Гоженка А.І., - К.: ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2014. – 92с.
11. Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry (2 Volume Set) 10th Edition / by Benjamin J. Sadock (Author), Virginia A. Sadock (Author), Dr. Pedro Ruiz MD (Author) LWW; 2017 4997 p.
12. New Oxford Textbook of Psychiatry 3rd Edition by John R. Geddes (Editor), Nancy C. Andreasen (Editor), Guy M. Goodwin Oxford University Press 2020 1536 p.